

3. Модели и методы теории логистики : учеб. пособ. / В. С. Лукинский, В. В. Лукинский, Ю. В. Малевич и др. ; под ред. В. С. Лукинского. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 448 с. : ил.

4. Моніторинг цін мінеральних добрив установлених вітчизняними хімічними підприємствами для сільгоспвиробників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua>.

5. Перебийніс В. І. Логістичні стратегії матеріально-технічного постачання підприємств / В. І. Перебийніс, В. М. Собчишин // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки. – Полтава : ПДАА. – 2011. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 345–353.

УДК 330.322

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Петренко І.І., асистент

Полтавська державна аграрна академія

У статті запропоновано методику оцінки інвестиційної привабливості з урахуванням сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього впливу, перспективності, вигідності, ефективності і прийняттого рівня ризику вкладення інвестицій. Виділено складові, що мають пріоритетне значення для інвестора у процесі оцінки інвестиційної привабливості аграрного підприємства.

This article presents a methodology of investment attractiveness based combination of external and internal factors influence prospects, profitability, efficiency and an acceptable level of risk investment. Highlight components that are most important to investors in assessing investment attractiveness of the agricultural enterprise.

Постановка проблеми. Сільське господарство є однією з найбільш важливих і пріоритетних галузей народного господарства. Від його розвитку залежать життєвий рівень і добробут населення – рівень та структура споживання продуктів харчування, дохід на одну особу, соціальні умови життя. Необхідною умовою стійкого та ефективного розвитку усіх галузей АПК є наявність достатнього обсягу та оптимальний розподіл інвестицій.

Для аграрної сфери, в силу її значимості та важливості для економіки України, а також специфіки організації процесу виробництва, проблеми підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки галузей АПК та підвищення їх економічної ефективності з кожним днем стає все більш актуальною. У зв'язку з цим особливу важливість набувають дослідження сутності процесу економічного регулювання інвестиційної діяльності, розробка заходів щодо її вдосконалення в сільському господарстві в умовах ринку на основі використання програмно-цільового і комплексного підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел [1, 2, 4] виявив зростаючий інтерес до проблем привабливості підприємств, але переважно з точки зору оцінки фінансового стану, вартості підприємства та визначення інтегральних показників оцінки інвестиційної привабливості, агрегованих на основі ряду показників діяльності підприємства.

При цьому недостатньо уваги приділяється дослідженню інвестиційної привабливості з урахуванням впливу на неї сукупності зовнішніх і внутрішніх складових (факторів), їх класифікації, методології і методики аналізу усіх сфер діяльності, а не тільки в контексті окремих галузей господарювання.

Постановка завдання. Наявність повноцінних і коректних методик дозволило б підприємствам самостійно регулярно проводити оцінку своєї інвестиційної привабливості та звертати увагу на проблемні ділянки, з метою коригування своєї діяльності в даних напрямках. Очевидно, що інвесторів необхідна вичерпна інформація про сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, а тому одним з головних завдань, що стоять перед інвестором, є вибір в якості об'єктів інвестування таких підприємств і фінансових інструментів, які мають найкращі перспективи розвитку і можуть забезпечити найбільш високу ефективність інвестицій.

На основі аналізу існуючих методів оцінки інвестиційної привабливості ми прийшли до висновку, що в даний час досить слабо розвинена методологічна база оцінки інвестиційної привабливості, що враховує особливості діяльності вітчизняних підприємств АПК. Існуючі підходи копіюють досвід зарубіжних країн, деякі з них адаптовані до сучасних умов, проте їх не зовсім коректно застосовувати в сучасній практиці. Оскільки, як правило, такі методики використовуються в стабільних умовах ефективного ринку: за умови інформаційної прозорості, універсальності статистичної та бухгалтерської звітності і, що важливо, її коректності. Іншою проблемою, з якою стикається інвестор, є відсутність повної та достовірної інформації про об'єкт оцінки та методик, які б відображали специфічні особливості різних галузей господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розробка методики заснована на визначенні інвестиційної привабливості підприємства (ПП) – це інтегральна характеристика окремих підприємств як об'єктів майбутнього інвестування з урахуванням сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього впливу, перспективності, вигідності, ефективності і прийнятного рівня ризику вкладення інвестицій у його розвиток за рахунок власних коштів та коштів сторонніх інвесторів. Ми виходили з того, що інвестиційна привабливість підприємства формується під впливом ендогенних і екзогенних факторів. При цьому необхідно брати до уваги мінливість параметрів і специфіку впливу на підприємства з урахуванням його галузевої приналежності, територіального розташування, економічної ситуації та ін.

Методика складається з декількох взаємопов'язаних етапів, які представлені на рис. 1.

На першому етапі ми пропонуємо обмежити коло факторів впливу за допомогою методу Делфі. Це необхідний захід, оскільки дослідження всій їх сукупності досить складно. В результаті роботи експертної групи у декілька етапів відбираються фактори, що визначають інвестиційну привабливість на різних рівнях, а після – показники їх оцінки.

На другому етапі переходимо до використання багатофакторної регресійної моделі, яка оцінює вплив на результативний показник (у даному випадку це рентабельність продукції) за ряд років, зовнішніх і внутрішніх по факторів, під впливом яких формується інвестиційна привабливість підприємства.

Рис. 1. Методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Автором обраний цей показник не випадково, оскільки в основі інвестиційної діяльності лежить отримання доходу на вкладений капітал, рентабельність буде індикатором, що відображає ефективність і прибутковість роботи підприємства. А інвестор, розглянувши вплив різних факторів на інвестиційну привабливість, може прийняти рішення щодо можливості вкладення коштів з метою отримання доходу і зниження ризику втрат. Прогнозування ситуації буде переконливим аргументом вкладення коштів, що дозволяє прослідкувати тенденцію зміни показника, оскільки інвестор прагнучиме отримати дохід від вкладених коштів у довгостроковій перспективі. Крім того, за допомогою моделі можна проводити експрес-аналіз привабливості підприємств, характеризуючи ситуацію в загальному.

На третьому етапі проводиться аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів інвестиційної привабливості. Сукупність зовнішніх факторів визначається на

основі анкетування, тому вона буде різнитися в залежності від об'єкта дослідження. Аналіз внутрішніх факторів обмежується дослідженням негативних складових інвестиційної привабливості, виявлених також емпіричним шляхом на основі опитування репрезентативної вибірки, що складається з фахівців і управлінських працівників підприємств досліджуваної галузі. В якості основних факторів інвестиційної привабливості нами були виявлені наступні.

Оцінка фінансового стану включає в себе кілька стадій:

1) на першій стадії здійснюється аналіз структури вартості майна і коштів, вкладених у нього. Одночасно з цим дається оцінка ролі власного капіталу у формуванні майна підприємства;

2) на другій стадії аналізується майно з позиції його ліквідності. Одночасно оцінюється вплив структури капіталу у взаємозв'язку зі структурою майна на платоспроможність підприємства;

3) на третій стадії визначається ступінь фінансової стійкості підприємства за такими критеріями, як його забезпеченість власними оборотними коштами, фінансова незалежність, раціональність використання чистого прибутку та амортизації;

4) четвертим етапом оцінки фінансового стану є аналіз показників ефективності діяльності підприємства та оборотності його активів.

Аналіз фінансового стану дає можливість скласти загальне уявлення про господарську діяльність підприємства, джерела його фінансування, виявити форми і масштаби інвестиційної діяльності підприємства і дати попередню оцінку підприємства як потенційного об'єкта для вкладення інвестицій.

Привабливість продукції – потенційний інвестор виявляє інтерес до того, який з видів виробленої продукції користується найбільшим попитом на конкретному ринку, яка рентабельність продукції, її конкурентоспроможність, частка інноваційної продукції та експорту в загальному обсязі відвантаженої продукції та інші показники. Детальний аналіз цих змінних дозволить визначити рівень ефективності роботи підприємства і, можливо, визначить з напрямком вкладення коштів. Вибір залежить ще й від виду вкладених інвестицій (реальні, портфельні та ін.) та суб'єктивних переваг інвестора.

Зношеність основних засобів підприємства – цей фактор значною мірою впливає на результативність діяльності підприємства, якість продукції, що випускається, ефективність виробництва, раціональність використання ресурсів підприємства, і в кінцевому підсумку – на прибутковість діяльності підприємства та його інвестиційну привабливість. Основними етапами аналізу в цьому випадку є вивчення структури і динаміки основних засобів підприємства, а також показників ефективності їх використання. Аналіз основних засобів має особливо важливе значення у разі, якщо планується вкладення реальних інвестицій та виробництво інноваційної продукції.

Якість персоналу – цей фактор впливає на результативність діяльності персоналу та якість виконуваної ним роботи, а значить, і на інвестиційну привабливість підприємства. Залежно від складу, результатів діяльності і потенційних можливостей персоналу формується кадрова привабливість, яку

можна охарактеризувати трьома основними складовими. Вони, по суті, і будуть визначати якість персоналу:

- 1) ділові якості керівника, його „команди”;
- 2) оцінка рівня конкурентоспроможності персоналу;
- 3) якість оновлення персоналу в цілому.

Інвестиційний потенціал підприємства – передбачає дослідження можливості підприємства та рівень інвестування інновацій з власних джерел.

Заключним четвертим етапом пропонованого методичного підходу є розробка рекомендацій, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості підприємства. На основі отриманих даних приймаються рішення щодо усунення негативного впливу і посилення позитивного впливу факторів на інвестиційну привабливість.

Оскільки завдання інвестора полягає у виборі найбільш привабливого об'єкта інвестування, то для наочності результати оцінки інвестиційної привабливості досліджуваних підприємств ранжируються шляхом порівняння показників по кожному фактору між собою і присвоєння місця у відповідності зі значенням показника. Але при оцінці фінансового стану підприємства підхід є іншим, оскільки ґрунтується на визначенні сумарних коефіцієнтів відхилень значень кожного порівнюваного показника від еталонної величини, в якості якої беруться їх нормативні значення.

В основу розрахунків покладено методику, яка спирається на стандартні статистичні операції, що дозволяють уніфікувати етапи роботи. З метою досягнення співставності показників, вони трансформуються до одного масштабу шляхом ділення кожного із значень показника на максимальну (оптимальну) величину. Розрахунок сумарного коефіцієнта (A) по j -му підприємству здійснюється за формулою:

$$A_j = \sqrt{\sum_i \left(1 - \frac{a_{ij}}{\max a_i}\right)^2} \quad (1)$$

де a_{ij} – значення i -го показника j -го підприємства;
 $\max a_i$ – еталонне (максимальне) з порівнюваних значень i -того показника.

Найвищий рейтинг у цьому випадку буде в підприємства з мінімальним значенням коефіцієнта.

Першорядне значення для інвестора сільського господарства в нинішніх умовах, на наш погляд, мають п'ять складових

- привабливість продукції сільського господарства;
- кадрова привабливість;
- територіальна привабливість;
- інноваційна привабливість;
- фінансова привабливість.

Кожна складова в системі відіграє певну роль, порядок їх побудови має умовний характер і залежить від пріоритетів інвестора. Зазначені фактори інвестиційної привабливості є мінімально достатніми значимими показниками. Теоретично кількість чинників інвестиційної привабливості може бути більше. Загальний показник потенціалу або ризику розраховується як зважена

сума показників часткових видів потенціалу або ризику. Показники підсумовуються кожен зі своїм ваговим коефіцієнтом. Підсумковий ранг підприємства у регіоні розраховується за величиною зваженої суми часткових показників. У результаті кожне підприємство характеризується не тільки рангом, але і кількісною оцінкою, що дозволяє встановити величину його інвестиційного потенціалу та властивий йому ступінь ризику.

Висновки. Таким чином, практична значимість і новизна запропонованої методики полягає в тому, що вона може бути використана і підприємствами для оцінки власного поточного стану, й інвестором для вибору об'єкта інвестування. Методика також враховує мінливість факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, може бути застосовна для підприємств різної галузевої приналежності і в тому числі – на рівні галузі. Представляючи собою алгоритм дослідження і оцінки привабливості об'єктів майбутнього інвестування, вона досить проста в застосуванні, збір даних для аналізу не вимагає значних витрат часу та цілком доступний. Регресійна модель дозволяє скласти прогноз зміни окремих чинників та інвестиційної привабливості підприємства на найближчу перспективу.

Цей процес на підприємстві може бути автоматизований, оскільки модель представлена у вигляді програми. Аналіз може служити для окремих суб'єктів індикатором для коригування дій по формуванню позитивної інвестиційної привабливості.

Література:

1. Дискіна А. А. Комплексний підхід до оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств / А. А. Дискіна // Одеського політехнічного університету. – 2011. – Вип. 2. – С. 320-324.
2. Ковалева И. В. Методология и методика оценки инвестиционной деятельности и инвестиционной привлекательности / И. В. Ковалева // Вестник Алтайского государственного аграрного университета. – 2010. – № 2. – С. 101-106.
3. Корсакова М. М. Системный подход к оценке инвестиционного потенциала регионов и субъектов хозяйствования / М. М. Корсакова // Известия Таганрогского государственного радиотехнического университета. – 2006. – Т. 59. – № 4. – С. 70-76.
4. Єпіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник та ін. / За ред. д.е.н. А. О. Єпіфанова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
5. Якименко Е. А. Оценка инвестиционной привлекательности предприятия / Е. А. Якименко // Вестник Алтайского государственного аграрного университета. – 2009. – № 11 – С. 117-121.

УДК: 65.932-642

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ОСОБИСТИХ ГОСПОДАРСТВАХ

*Пилипенко К.А., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія*

Досліджено сучасний стан та проблеми зайнятості сільського населення в особистих селянських господарствах. Обґрунтовано сутність поняття «самозайнятість» сільського населення та визначені стратегічні напрями підвищення її рівня.

The current state and problems of rural employment problems in individual farms. The